

Голові спеціалізованої вченої ради з присудження ступеня доктора філософії у Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктору педагогічних наук, професору РЯБОВІЙ Зої Вікторівні

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента кафедри педагогіки та методики початкової освіти,

факультету педагогіки психології та соціальної роботи

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Гордійчук Оксани Євгенівни

на дисертаційне дослідження **Скрипки Катерини Сергіївни**

«Управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» спеціалізація – теорія і методика управління освітою

Усебічний аналіз дисертаційної роботи Скрипки Катерини Сергіївни з теми: «Управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи», що представлена для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради у Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України дає загальну оцінку дисертаційного дослідження, що дозволяє зробити вичерпні висновки про його актуальність, науковість положення, висновки, ступінь обґрунтованості рекомендацій, достовірність і значущість отриманих результатів, наукову новизну, теоретичну та практичну цінність.

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Інклюзивна освіта як сучасний інноваційний тренд широко обговорюється в сучасному науковому середовищі теоретиками та практиками, лікарями, психологами, іншими фахівцями спеціальної освіти, батьками та громадськістю. Це пов'язано зі збільшенням останнім часом кількості дітей з різними порушеннями здоров'я та зміною ціннісних орієнтирів щодо освіти.

Теоретичне та практичне вивчення проблеми виявило, що *по-перше*, питанню «управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи» приділено

недостатньо уваги як у теорії, так і на практиці. *По-друге*, у ході аналізу рівня готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи було виявлено, що існує багато суперечностей між вимогами до організації інклюзивного навчання на сучасному етапі інтеграції України у світовий освітній простір. *По-третє*, недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення цих процесів у системі методичної роботи. *По-четверте*, потребою у підготовці директорів закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання та низькому рівні педагогічних умов для професійного розвитку за цим напрямом у системі методичної роботи; потребою в оперативному реагуванні для координації процесу організації інклюзії в цілому та недостатньою ефективністю діяльності центрів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Посилює актуальність теми й низка суперечностей на соціально-педагогічному, науково-теоретичному та науково-педагогічному рівнях, що їх виявила авторка дисертації під час усіх етапів дослідження.

Вищезазначене переконує, що тема дисертаційного дослідження Скрипки Катерини Сергіївни «Управління готовністю організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти в системі методичної роботи» є соціально значущою та належить до досліджень актуальних за науковою проблематикою, затребуваних теорією і практикою загальної середньої освіти.

Дослідження виконано згідно з планами науково-дослідницьких робіт Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України та відображає окремі результати науково-дослідницької теми «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (реєстраційний номер УкрІНТЕІ 0120U104637, дата реєстрації 30.10.2020 р). Тему дослідження зареєстровано на засіданні Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 28.05.2019 р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку освіти в Україні: здійснено аналіз стану дослідженості проблеми управління готовності керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи в педагогічній теорії та практиці; подано детальну характеристику базових понять дослідження; проаналізовано науково-методичну літературу із зазначеної проблеми; досліджено наявний стан управління готовністю керівників ЗЗСО до організації ІН в системі методичної роботи; розроблено методичні рекомендації застосування моделі управління готовністю керівника ЗЗСО до організації ІН в системі методичної роботи; науково обґрунтовано модель управління готовністю

керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи; визначено організаційно-педагогічні умови та позиціоновано інтерактивну технологію управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи; розроблено методичні рекомендації щодо управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи.

3. Нові факти, одержані здобувачем

Ознайомлення зі змістом дисертації та основними науковими працями Скрипки Катерини Сергіївни дало змогу визначити найбільш істотні теоретико-методологічні положення, висновки та рекомендації, які мають науковуновизну. Зокрема, особистий внесок дисертантки у предмет дослідження полягає в тому, що *уперше*: розроблено й обґрунтовано теоретично модель управління готовністю керівника ЗЗСО до організації ІН в системі методичної роботи засадах системного, андрагогічного, акме-синергетичного, компетентнісного, кваліметричного підходів; *уточнено* визначення поняття «управління готовністю керівника ЗЗСО до організації ІН в системі методичної роботи»; складники готовності керівника до формування інклюзивного середовища в освітньому закладі; *удосконалено* зміст методичної роботи щодо управління готовністю керівників ЗЗСО до організації ІН через запровадження тематичного онлайн-спецкурсу.

Інклюзивна освіта має багато переваг для учасників освітнього процесу – керівництва, школи, вчителів, батьків, учнів громади в цілому. Інклюзивна освіта – це сталий процес, який виявляє та усуває бар'єри на шляху до максимально повноцінної участі в освітньому процесі для всіх.

У дисертації визначено, що готовність керівника ЗЗСО до організації ІН в ЗЗСО в системі методичної роботи супроводжується, по-перше, усвідомленням сенсу та цілей освітньої діяльності в контексті актуальних педагогічних проблем сучасних реформ; по-друге, здатністю вибудувувати цілісну освітню програму, нові управлінські та педагогічні орієнтири; по-третє, умінням продуктивно організувати ІН, використовуючи проектну діяльність, стимулюючи до розвитку.

Внутрішню сутність управління готовності керівника ЗЗСО до організації ІН в ЗЗСО в системі методичної роботи розкриває концептуально-цільовий блок, що охоплює сучасні методологічні підходи (системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, компетентнісний), які ґрунтуються на принципах науковості та загальнометодологічних принципах. Мотиваційний блок моделі охоплює мотиви готовності, потреби та інтереси керівника ЗЗСО. Змістовий – містить структурні компоненти готовності керівника ЗЗСО до організації ІН в ЗЗСО в системі методичної роботи; педагогічні умови її формування, а також форми й методи

реалізації.

Процесуальний блок запропонованої моделі відображає етапи дослідження (підготовчо-організаційний, діагностико-проектувальний, організаційно-рефлексний), форми взаємодії, методи й технології навчання, спрямовані на формування готовності керівника ЗЗСО до організації ІН в ЗЗСО в системі методичної роботи, що проводиться не тільки в традиційних формах, а й з використанням новітніх методів і технологій.

Результативний блок моделі представлений критеріями сформованості (мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, креативно-діяльнісний та оцінно-результативний), а також рівнями (низький, середній, високий) готовності керівника ЗЗСО до організації ІН.

Запропонована модель передбачає здійснення аналізу результативності діяльності методичної служби, спрямованої на управління готовністю керівника ЗЗСО до організації ІН та побудову коригувальної траєкторії системного й індивідуального підходу до готовності керівника ЗЗСО щодо організації ІН.

Між блоками моделі існує взаємозв'язок, що дає змогу на основі отриманих результатів вносити зміни до змісту, форм та методів навчання. Компоненти в моделі мають вплив на методологічні підходи й принципи управління готовністю керівника ЗЗСО до організації ІН в ЗЗСО в системі методичної роботи, а також на критерії зазначеної готовності та рівні. Методи впливають на форми проведення занять, а методологічні підходи – на принципи.

У розділі схарактеризовано педагогічні умови готовності керівника ЗЗСО до управлінської діяльності (формування у керівника ЗЗСО позитивної мотивації щодо впровадження інклюзії в освітньому процесі; організація освітнього інклюзивного простору в ЗЗСО) та виокремлено й проаналізовано їхні компоненти (когнітивний, діяльнісний, особистісний). Педагогічні умови пов'язані з мотивами, інтересами, здібностями, темпераментними й характерологічними особливостями, знаннями та уміннями керівника, що відіграють значну роль у провадженні означеної діяльності на найвищому рівні; уточнено сутність понять розвиток, керівник закладу загальної середньої освіти, методична робота, управління готовністю керівника закладу загальної середньої освіти, інклюзивне освітнє середовище, інклюзивне навчання, підвищення професійного розвитку керівника, менеджмент, менеджер, заклад загальної середньої освіти, управлінська компетентність, проектна діяльність, професіоналізм управлінської діяльності, самовдосконалення, саморозвиток керівника, якісна освіта, якість освітнього процесу, адаптивність, акмеологія та акме-синергетичний підхід.

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями авторки дозволяє констатувати, що мету дослідження досягнуто, завдання виконано. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані

Скрипкою К.С. особисто і характеризуються науковою новизною.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Визначаючи логіку наукового пошуку авторка вдало формує науковий апарат дослідження, що відображається в методології, меті, завданнях, змісті, виборі предмету дослідження, методиці проведення експерименту; складові наукового апарату знаходяться в логічному взаємозв'язку: обрані методи відповідають меті та завданням дослідження, а структура дисертації відображає етапи реалізації завдань.

Визначені підходи методології дослідження (андрагогічний, акме-синергетичний, культурологічний, особистісно-діяльнісний, системний, кваліметричний, компетентнісний; адаптивне управління) взаємоінтегровані та унеможливають виявлення сутнісних особливостей формування управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти, дозволяють розкрити характеристики управління готовності до організації інклюзивного навчання керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи (с. 27 дисертації).

У дисертації проаналізовано низку суперечностей (с. 46 дисертації), які мають місце в теорії і практиці щодо питання методичної роботи у спеціальній школі - одного із напрямів діяльності щодо підвищення фахового рівня педагогів, якості навчання та виховання дітей із вадами психофізичного розвитку. Але спостерігається недостатня обґрунтованість проблем навчально-методичної роботи в інклюзивній школі. Слід наголосити, що поєднання навчально-виховної роботи з корекційною має бути основним аспектом у її змісті.

Заслуговує на увагу авторське трактування поняття інклюзивне навчання, яке є особливою освітньою технологією, передбачає навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами у звичайному ЗЗСО з відповідними умовами з метою забезпечення максимальної ефективності навчального процесу. Інклюзія є першим кроком до того, щоб дитина з ООП могла стати частиною соціуму (с. 68 дисертації). Слід зазначити чітке позиціонування у дисертації структури технології управління готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи (с. 124 дисертації).

Сутнісним доповненням дослідження є практичні приклади реалізації соціально-інклюзивного проєкту «Бумеранг добра» в Дергачівській громаді Харківської області, в межах якого було залучено 45 учнів з ООП громади. Це дозволило здобувачці виявити особливості і виокремити актуальні тенденції щодо проєктної технології в інклюзії для реалізації завдань дослідження (с. 158 дисертації).

У цілому дисертаційна робота позиціонується чіткою авторською логікою

викладення матеріалу, цілісністю, структурованістю й аналітичністю. Авторка впевнено стверджує що управління готовністю керівника ЗЗСО до організації ІН визначається його вмінням застосовувати гнучку процедуру управління, перерозподіляти освітні ресурси, урізноманітнювати освітні послуги, активізувати професійний потенціал педагогічного колективу, вести з батьками роз'яснювальну роботу, захищати права дітей з ООП на рівний доступ до якісної освіти. Керівник має впроваджувати ІН на принципах гуманної педагогіки: зрозуміти дитину, визнати і прийняти її як індивідуальність, з її поглядами, вчинками і позицією, сприйняти її особливості, не виділяючи і не оцінюючи їх. Досягти високого рівня готовності до управління неможливо без сформованих особистісних якостей, здатності бачити чіткі цілі керівної діяльності, правильно розставляти пріоритети; бачити та знаходити можливості розвитку; комплексно аналізувати ситуацію; передбачати можливі сценарії розвитку подій; безпомилково розподіляти ресурси. Лише за органічної взаємодії цих складників можна досягти високих результатів (с. 75 дисертації).

Обґрунтованість і достовірність сформульованих Скрипкою К.С. наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується комплексом взаємопов'язаних наукових методів, широкою апробацією результатів та впровадженням їх у освітню практику вітчизняних закладів вищої освіти. Сформульовані у дисертації Скрипки К.С. наукові положення і висновки теоретично обґрунтовані, що підтверджується опрацюванням широкого кола наукових робіт вітчизняних і зарубіжних авторів (193 найменувань) і свідчить про достатню теоретичну підготовку та наукову ерудицію авторки, її впевнену орієнтацію у проблемному полі сучасної педагогіки. Отримані здобувачкою результати апробовані на науково-практичних конференціях і форумах різного рівня, семінарах та висвітлені в наукових публікаціях здобувачки.

5. Значення отриманих автором результатів для науки й практики

Наукові здобутки Катерини Сергіївни Скрипки в дослідженні питання управління готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи є вагомим внеском у розвиток теоретико-практичних вітчизняних наукових досліджень.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у впровадженні спецкурсу «Управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи»; розроблено методичні рекомендації для керівників ЗЗСО та методичний комплекс підвищення рівня готовності керівників ЗЗСО до організації ІН, у якому запропоновано діагностичні матеріали з обґрунтуванням методики їх впровадження. Результати дослідження можуть використовуватися методичними службами району/міста, центрами професійного розвитку педагогічних працівників.

Прогностичні результати дослідження можуть бути основою подальших наукових розвідок, пов'язаних із управлінням готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи та спрямованих на вдосконалення й розвиток цього напрямку професійної підготовки на сучасних освітніх теренах.

Матеріали наукового дослідження впроваджено в діяльність Центру професійного розвитку педагогічних працівників Наталинської селищної ради Красноградського району Харківської області (довідка № 21 від 30.05.2023), Центру професійного розвитку педагогічних працівників Красноградської міської ради (довідка № 21 від 30.05.2023), Управління освіти, культури, молоді та спорту Дергачівської міської ради Харківської області (довідка № 01-23/564 від 30.05.2023), Центру професійного розвитку педагогічних працівників Зачепилівської селищної ради Харківської області (довідка № 01-26/108 від 01.06.2023), відділ освіти, культури та спорту Малоданилівської селищної ради (довідка № 01-36/112 11.12.2023). Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі відділу освіти Управління освіти, культури і туризму Дергачівської районної державної адміністрації (назва до 2020 року).

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура дисертації, яка складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків, характеризується логічністю, послідовністю, повнотою викладу матеріалу, науковою обґрунтованістю й відповідністю до поставлених завдань.

У вступі визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, обґрунтовано структуру дослідження.

Теоретичну цінність має перший розділ роботи «Теорія та практика закладу загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання» присвячений теоретичним засадам управління готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи, в якому здобувачка здійснює глибокий теоретичний аналіз досліджуваної проблеми; описує зміст та особливості організації інклюзивного навчання; розкриває сучасні теоретичні аспекти підготовки керівників закладів загальної середньої освіти та їх історичну ретроспективу.

На основі дефінітивного аналізу виокремлено та схарактеризовано сукупність основних і дотичних понять дослідження, зокрема, уточнено зміст понять «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», дано авторське визначення «готовність керівників закладів загальної середньої освіти» та «управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти». На особливу увагу заслуговує впровадження соціального проєкту «Без меж» Дергачівської громади Харківської області та авторський тематичний спецкурс

«Управління готовністю керівника закладу загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи».

Вагомим складником наукового доробку дисертантки в дослідженні проблеми управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи вважаємо *другий розділ* рецензованої праці «Модель управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи» в якому обґрунтовано методологічні підходи та принципи готовності керівників закладів загальної середньої освіти; визначено рівні готовності (теоретична, управлінсько-організаційна та результативності управлінсько-організаційної діяльності), критерії сформованості (мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, креативно-діяльнісний, оцінно-результативний), рівні (низький, середній, високий) та вміння (підприємницько-прогностичні (прогнозувати й формувати місію і цілі ЗЗСО в умовах ІН); діагностико-аналітичні (досліджувати сильні й слабкі сторони ЗЗСО в умовах ІН); адміністративно-управлінські (прийняти зважені стратегічні рішення та розробити чіткі та продумані механізми реалізації); рефлексивно-регулятивні (швидка адаптація до змін і своєчасне реагування на ситуації)).

Особливого схвалення заслуговує *теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка* моделі управління готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи, яка позиціонує: *концептуально-цільовий блок* (включає мету, завдання дослідження; загальнонаукові підходи, принципи готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання); *змістовий блок* (включає компоненти, етапи, функції, відповідні форми, методи (засоби) та інтерактивна технологія готовності керівників закладів загальної середньої освіти); *результативний блок* (включає критерії та рівні сформованості готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання); визначено рівні готовності керівників закладів загальної середньої освіти і виокремлено розуміння *інтуїтивний менеджер* (за певних особливостей свого мислення й практичної діяльності налаштований сприймати нове як нове; у нього відсутні глибокі теоретичні знання деталей ІН; навчальна рефлексія майже не сформована); *репродуктивний управлінець* (обізнаний з теоретичними поняттями, змістовим наповненням, конкретними методами на достатньому рівні; упровадження ІН є ситуативним; педагогічна рефлексія виражена недостатньо); *пошуковий керівник* (намагається впроваджувати ІН, утілювати нові методи в межах цього напрямку, охоче йдуть на експеримент); *творчий керівник* креативно ставиться до організації ІН, має широкі та змістовні знання, володіє новітніми педагогічними технологіями, створює власні; реалізація творчого потенціалу є найважливішим орієнтиром).

У третьому розділі «Експериментальна перевірка моделі управління готовністю керівника до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи» авторкою дисертації розкрито етапи організації і проведення дослідження: констатувальний експеримент (діагностика вихідного рівня сформованості готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН в умовах методичної служби на основі виділених критерій, а також складання програми експерименту) та формувальний експеримент (розроблення моделі готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН в умовах методичної служби, визначенні педагогічних умов формування готовності керівника ЗЗСО до організації ІН в умовах методичної служби та узагальненні відповідних результатів).

Програма констатувального і формувального експериментів охоплювала такі завдання: формулювання теми, ознайомлення із літературою з проблеми дослідження та методики експерименту; обґрунтування, гіпотеза, розроблення методики формувального експерименту; вибір об'єктів та забезпечення відповідних організаційно-педагогічних умов, проведення формувального експерименту; вивчення результатів за проблемою дослідження, апробація моделі готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН; надання інформаційно-методичних рекомендацій районним/міським методичним службам/центрам щодо її застосування; розроблення змісту та методики констатувального експерименту; вивчення досвіду готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН; вивчення результатів діяльності; порівняльний аналіз результатів констатувального і формувального експериментів; узагальнення результатів дослідження та їх поширення в освітній практиці.

Експериментальна перевірка моделі управління готовністю керівників ЗЗСО до організації ІН в системі методичної роботи проведена на базі інформаційно-методичного центру управління освіти, культури, молоді та спорту Дергачівської районної державної адміністрації в межах реалізації районного соціального проекту розвитку інклюзивної освіти «Без меж» для керівників ЗЗСО, результатом якого була участь у чотирьох модулях-тренінгах спеціалістів спеціалізованого центру «Ладо» для дітей з ООП; у тренінгу з форматом «Світове кафе» (тренер Босілька Шедліх, м. Берлін (Німеччина)); ознайомлення з досвідом роботи педагогів міста Таллінн (Естонія); проведення конкурсу для дітей з особливими потребами «Дивовижна дитина»; організація діяльності мобільних груп «Бумеранг добра» з метою допомоги в соціалізації особливим дітям; запропоновано методику діагностування готовності керівників до організації інклюзивного навчання; обґрунтовано і запропоновано методи математичної статистики для аналізу результатів дослідно-експериментальної роботи на різних етапах формувального експерименту; позиціоновано узагальнені результати експериментальної перевірки моделі управління готовністю до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи.

Слід також відзначити якість додатків, цінність їх змісту та значний обсяг (48 сторінок тексту).

Додатки вдало доповнюють і структурують основний зміст роботи, дозволяючи узагальнити його у вигляді малюнків і таблиць та виділити важливі елементи.

Наукові результати дисертації відображені в узагальнюючих висновках, які корелюють з висновками розділів, відображають досягнення мети і завдань дослідження і є достовірними. Обсяг і зміст дисертації свідчать про те, що здобувачем досягнуто глибоко осмислення та наукової розробки сутності досліджуваної проблеми. Оформлення дисертаційного дослідження відповідає чинним вимогам.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому, високо оцінюючи роботу Скрипки Катерини Сергіївни, її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, вважаємо за необхідне зазначити певні дискусійні положення та висловити рекомендації:

1. У вступі дисертації (с. 3 дисертації) авторка наводить суперечності, які негативно позначаються на формуванні готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи. В описі експериментальної роботи авторка дослідження описує шляхи їхнього розв'язання, що можна було б представити ширше.

2. У третьому розділі дисертаційної роботи представлені емпіричні результати дослідження, які висвітлено у тексті і таблицях. Деякі з поданих таблиць можна було відобразити в додатках.

3. На нашу думку, зазначаючи в практичному значенні *здобутих результатів дослідження* циклу тем теоретико-методологічного напрямку, що сприяють управлінню готовності керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання, доцільно було б віднести їх до окремого пункту програмного забезпечення досліджуваного процесу і відобразити їх у додатках.

4. У моделі управління готовністю керівників ЗЗСО в системі методичної роботи (с.82 дисертації) зазначено про потребу в керівниках ЗЗСО високого рівня готовності до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи. У тексті дисертації варто було б ширше охарактеризувати сутність соціального замовлення саме в цьому контексті.

Утім, висловлені зауваження й побажання не впливають на загальну високу оцінку рецензованої роботи.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Зміст, структура, логіка та сформульовані висновки викладеного в дисертації матеріалу свідчать про високометодологічну культуру цього наукового дослідження та глибоку обізнаність автора з проблематики управління

готовністю керівників закладів загальної середньої освіти, що є предметом його наукового пошуку, до організації інклюзивного навчання. Матеріали 16 наукових праць, серед яких: 4 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті – у міжнародному виданні, 1 стаття в колективній монографії, 8 публікацій у збірниках наукових праць та матеріалів міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій відображають отримані результати та зміст дисертації. Обсяг друкованих праць та їхня кількість відповідають чинним вимогам.

9. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Аналіз дисертації та наукових публікацій Скрипки Катерини Сергіївни висвітлює основні наукові результати дослідження і не дає підстав вважати, що в ній наявні порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація). Зокрема, в разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, в роботі завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

10. Висновок

Дисертаційне дослідження «Управління готовністю керівників закладів загальної середньої освіти до організації інклюзивного навчання в системі методичної роботи» є цілісним, самостійним, завершеним дослідженням. У роботі подано нові, науково обґрунтовані результати теоретичних і практичних розвідок досліджуваної проблеми. Враховуючи актуальність, новизну, достовірність отриманих результатів, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків дисертації, можемо стверджувати, що вона виконана на високому науковому рівні й відповідає чинним вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами); «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її авторка, Скрипка Катерина Сергіївна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галуз знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю – 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та
методики початкової освіти,
факультету педагогіки психології
та соціальної роботи Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича

Оксана ГОРДІЙЧУК

